

Монгол, Вьетнамын соёлын харилцааны түүхэн өв, өнөөгийн ололт

С.Дашцэвэл*

Нэг. Монгол, Вьетнамын соёлын харилцаа өнө эртний уламжлалтай.

Оросын эрдэмтэн Д.Деопик саяханы нэгэн судалгаандаа НТ-ын өмнөх VI-III зуунд тал нутгийн нүүдэлчдийн зарим ахуй соёл Энэтхэг-Хятадын хойгийн умард нутагт хүрч байсныг археологийн баримт түшин нотолсон байх бөгөөд Вьетнамын эртний алдарт “Dong Son-ы соёл”-ын гол дурсгал болох хүрэл бөмбөрийн дээр зарим дүрс нь мөнхрөн үлдсэн тухай дурдсан байна. Тэрбээр үхэр шүтээн, үхрийг тахилын багананд уяж тахил тайлга үйлддэг байсан Төв Азийн эртний нүүдэлчдийн хүрлийн үеийн археологийн дурсгалуудыг Энэтхэг-Хятадын хойгийн умард хилийн ойролцоох нутгийн олдворуудтай харьцуулан судалж хоорондоо нягт холбоотой болохыг тэмдэглэсэн байна¹.

Вьетнамын профессор Сао Хуан Pho нэгэн судалгаандаа НТ-ын III зууны эхээр Төв Азийн тал нутгаас тэр үеийн Giao Chau буюу одоогийн умард Вьетнамд очсон даяанч ламтан Билэг брамидийн хамгийн эртний судрыг орчуулан тархаасан. Чухамхүү тэр судрыг шүтэн Нагаржуна өөрийн алдарт Madhyamaka буюу Төв үзлийн онолыг үндэслэсэн бөгөөд тэр нь хожимоо ялангуяа XII-XIII зууны

* (ШУА-ийн ОУСХ-ийн зөвлөх, МВНН-ийн тэргүүн)

үед вьетнамын бурханы шашинд гүнзгий нөлөөлсөн тухай дурдсан байдаг².

XIII зууны үед Хубилай хаан Төвдийн Пагва ламыг урьж бурханы шашныг төрийн шашин болгож байсан тэр үед Вьетнамд бурханы шашин улам дэлгэрч байсан. Тэр үед Хубилай хааны төрөөс Вьетнам улсад бурханы шашин дэлгэрэхэд дэмжлэг үзүүлж байсан баримт түүхэн сурвалжид бий. Түүний нэг жишээ нь Юан жэн-гийн анхдугаар оны хөхөгчин хонин жил (1295) Хубилайн элч “Гурван аймаг савын ном” (Трипитака) хэмээх хөлгөн судрыг Вьетнамын хаанд хүргэж өгсөнийг орон даяар барлан тархаасан тухай “Их Вьет гүрний бүрэн тэмдэглэл” хэмээх XV зууны түүхийн сурвалжид тэмдэглэсэн байдаг³.

Мөн “Нян Тон хааны үед (1279-1293) Ху нарын нутгаас Зүжибалам хэмээх ламтан ирэв. Ламтан өөрийгөө 300 настай гэх бөгөөд усан мандалд завилан сууж чадна. Бас гэдсэн доторх таван цулаа огшоож цээжиндээ хурааж чадмой. Ийнхүү мэхийхдээ гэдэс бөөр нь нийлж зөвхөн арьс яс л үлдэнэ. Хэдэн жил болоод нэг буцмуй. Ламтны охин Далатхань-ыг хаан авч ордонд суулгав. Ламтан ордонд өөд болов. Мөн Минь Тон (1314-1329) хааны үед Ху нарын лам Бодэтхатли манай оронд ирэв ...” гэх мэтээр дурдсан зүйл “Их Вьет гүрний түүхийн тэмдэглэлийн бүрэн дэвтэр” хэмээх Вьетнамын XIV зууны сурвалж бичигт тэмдэглэсэн нь бишгүй байна⁴. Энэ нь умар зүгийн лам хуврагууд өмнө зүгт мөн өмнө зүгийн лам нар умар зүг очиж ном эрдмээ дэлгэрүүлж байсны нэг гэрч юм.

Мөн Хубилай хааны үед Вьетнамын хааны ордоны хөвүүд Ху нарын бүжиг бүжиж хэн сайн бүжиглэсэнээ шагнаж байсан тухай Жи юан-ы 5-р оны (1268) нэгэн явдлыг энэ түүхэн сурвалжид бичсэн нь “Аннамьн хаан өөрийн хөвүүн Ху нарын бүжиг бүжиж байгааг хараад цагаан бөс цамцаа тайлан өгч урамшуулахад отгон хөвүүн нь тэр цамцыг авахын тулд мөн дуурайн бүжив⁵” гэжээ. Ху нар гэдэг нь хятад ба Вьетнамын ойлголтоор Дундад улсын умар зүгт орших хятад бус овог аймгууд буюу Хүннү нарын удам хойчсын ерөнхий нэр билээ.

Юан улсын цэргээс олзлогдон үлдсэн нэгэн дуучин хүн Вьетнамын хааны ордонд умар зүгийн дуулалт жүжгийг тархаасан

тухай “Их Вьет гүрний бүрэн тэмдэглэл”-д дурдсан нь: “Тэрбээр жүжиглэн дуулахдаа гоц авьяастай. Хар бар жилийн хавар хааны ордонд хатагтай гүнж нарыг зугаацуулан наадам үзүүлэх уралдаан зарлахад баатар жанжин түшмэд тэргүүтнийг төлөөлсөн 12 хүнийг оролцуулсан дуут жүжиг найруулан тоглов. Тоглогчид хээ хуар бүхий торгон өмсгөл өмсч бөмбөр цохин лимбэ үлээж, хуур наадан алга ташин гарч орон солигдож дуулж жүжиглэнэ. Үзэгч олныг уйтгарлуулж ч чадна, баясуулж ч чадна. Манай улсад тэр цагаас “Туонг” хэмээх дуулалт жүжиг буй болов” гэжээ⁶.

Тэрхүү “Туонг” хэмээх сонгодог театрын төрөл Вьетнамд одоог хүртэл хөгжиж ирсэн бөгөөд үүнийг үүсгэн бий болгоогүй юмаа гэхэд өмнө зүгийн оронд үндэсний дуурь мэт дуулалт жүжгийг хөгжүүлэх үйлсэд багагүй хувь нэмэр оруулсан нь илт байна. Дашрамд дурдахад “Туонг” хэмээх үгийн утга одоог хүртэл тодорхойгүй бөгөөд “Дуун” хэмээх үгтэй төстэй нь анхаарал татах бөгөөд цаашид судлах хүнд нэгэн зүйл сонирхолтой сэдэв ажгуу.

XIII зууны үед Монголын Юан улс, Вьетнамын хооронд олон удаа элч төлөөлөгч солилцож байсан нь чухамдаа нэг талаар улс төрийн үйл боловч нөгөө талаар бие биенийхээ ёс заншил, шашин суртахууныг мэдэлцэж, улмаар худалдаа соёлын харилцааг нэвтрүүлэхэд чухал гүүр нь болж байжээ. Хубилай хааны цэрэгт дагаар орж Юан улсын төрд сул түшмэлийн алба хашиж насаараа ном бичгийн ажил хийж байсан Ле Чак хэмээх вьетнам түшмэлийн бичиж үлдээсэн “Аннамдын товч тэмдэглэл” гэдэг сурвалжид дурдсанаар хоёр улсын хооронд 80 орчим жил элч төлөөлөгч солилцож байжээ⁷.

Тэр үеийн элч нар бие биенийхээ дипломат ёс жаягийг хүндлэн дагахын хамт заримыг авах гээхийн ухаанаар сурлцаж байсан нь ажиглагддаг. Үүний дүнд хоёр улсын төрийн ёслолын дэг журам ихэд адил төстэй болж байжээ. Тухайлбал Монголчууд галыг ариусгах чанартай хэмээн үзэж харийн элчийг хүлээн авахдаа хоёр галын дундуур оруулдаг эртний заншилтайг бид мэдэх билээ. Гэтэл Вьетнамын төрийн ёслолын сайд Dinh Cung Vien гэгч Хубилай хааны ордонд хэд хэдэн удаа очсон байх бөгөөд Монголын элч төлөөлөгчдийг өөрийн хааны ордонд хүлээн авахдаа мөн явган замын дагуу дэвсгэр дэвсэж

хоёр талаар хүжийн буюу дэнгийн гал асааж байсан тухай Вьетнамын сурвалжид бий. Тэр заншлын зарим ул мөр Вьетнамд өнөөг хүртэл байдгийг миний бие ажигласанаа тайлбар зүүлтэнд тэмдэглэв⁸.

Энд би Монгол, Вьетнам хоёр орны соёлын хүрээний харилцаа нэн эртний уламжлалтай байсныг нотлох гэж хэд гурван жишээ татлаа. Үүнийг цаашид дэлгэрүүлж судлавал өдий төдий баримт гарах нь маргаангүй.

Энэ бүхэн бол монгол, Вьетнам хоёр орны соёлын харилцаа хэдэн зуун жилийн өмнөөс эхлэлтэй гэдгийн нотолгоо юм.

Хоёр. 1954 оны 11-р сард Монгол, Вьетнам хоёр улсын хооронд дипломат харилцаа тогтоосон явдал хоёр ард талын харилцаа, хамтын ажиллагааг бүх талаар хөгжүүлэх таатай боломжийг буй болгож хоёр орны соёлын харилцааны түүхэнд цоо шинэ үеийг нээсэн.

Одоо бид сүүлийн 60 жилийн хугацаанд хоёр орны соёлын салбарын хамтын ажиллагаа хэрхэн хөгжиж ирсэнийг товчхон дурдая. Энэ үеийн харилцаа нь хүйтэн дайны үе хүйтэн дайны дараах үе гэсэн хоёр үеийг дамжин хөгжсөн байна.

Хүйтэн дайны үед бидний харилцаа нэн ойр бөгөөд өргөн байх хэд хэдэн шалтгаан байсны хамгийн гол нь Монгол, Вьетнам хоёр улс социалист гэхдэх нэгэн гэр бүлд нэгдэж үзэл зорилго нэгтэй холбоотнууд байсан. Тэр үеийн олон улсын харилцаанд үзэл суртал нэн чухал үүрэг гүйцэтгэж байсан учир ялангуяа Америк-Вьетнамын дайны жилүүдэд бидний харилцаа нэн идэвхитэй байсан.

Дайны үед Монголын Засгийн газар, Монголын ард түмэн Вьетнамын ард түмэнд оюун санааны болон эд материалын дэмжлэг тусламжаа зориулж байсан тухай өгүүлдэл уртхан түүх болно. Энэ дэмжлэг тусламж маш олон хэлбэртэй байсан бөгөөд 30-аад жил үргэлжилсэн билээ. Энэ талаар энд өгүүлэхгүй. Учир нь илтгэлийн хавсралтанд дэлгэрэнгүй байгаа. Харин ганцхан зүйлийг энд тэмдэглэхэд тэр үеийн Монгол улсын тусламж нэг хүнд оногдох хэмжээгээрээ бусад орнуудаас нэлээд дээгүүр байсан хэмээн Вьетнам нөхөд маань өндөр үнэлдэг юм билээ.

Хоёр улсын урлагийн байгууллагууд, уран бүтээлчдийн харилцаа өнгөрсөн зууны дунд үеэс идэвхитэй өрнөсөн байдаг. Тухайлбал 1958 онд Соёлын талаар хамтран ажиллах Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр байгуулсаны дараа урлагийнхан харилцан айлчилж эхэлсэн. 1958 онд манай ардын дуу бүжгийн чуулга Ханойд, 1962 онд Вьетнамын үндэсний дуу бүжгийн чуулга Улаанбаатарт анх айлчилан тоглосоноос хойш Монгол, Вьетнамын дуу бүжгийн болон циркийн томоохон хамтлагууд хэд хэдэн удаа харилцан айлчилсан байна. Үүнээс гадна 1985 онд Вьетнамын соёлын өдрүүд Монголд, 1987 онд Монголын соёлын өдрүүд Вьетнамд зохион байгуулсан нь хоёр улсын урлаг соёлын харилцаанд томоохон үйл явдал болсон. Вьетнамын төрөөс монголын ардын дуу бүжгийн чуулгад “Хөдөлмөрийн 1-р зэргийн одон, Монголын төрөөс Вьетнамын үндэсний дуу бүжгийн Чуулгад “Алтан гадас” одон тус тус шагнаж байсан нь урлаг соёлын хамтын ажиллагааг төр засгаас өндөр үнэлж байсныг гэрчилж буй хэрэг юм.

Энэ үед зураач, сэтгүүлч, зохиолч, кино найруулагчид болон эрдэмтэдийн харилцан айлчлал олширсон байна.

Вьетнамын уран зохиол монголд, монголын уран зохиол вьетнамд хамгийн их орчуулагдсан үе бол энэ үед тохиосон байдаг. Манай уран зохиолын сор болсон бүтээлүүд тухайлбал Ч.Лодойдамбын “Тунгалаг тамир”, Д.Намдагийн “Цаг төрийн үймээн”, Б.Ринченгийн “Гүнж”, С.Удвалын “Их хувь заяа”, Лочингийн “Сэтгэлийн өнгө”, Д.Гармаагийн “Цагаан булаг” зэрэг олон роман, С.Эрдэнэ, Д.Мягмар, Б.Бааст нарын өгүүллэг, Д.Нацагдорж, Б.Явуухулан, С.Дашдооров, Н.Нямдорж, Д.Пүрэвдорж, Д.Сэнгээ, Ч. Чимид, Д.Цэдэв ... нарын яруу найраг вьетнам хэлээр орчуулагдан вьетнам уншигчдын хүртээл болсон байна.

Энэ их үйлсэд миний эрхэм дотнын анд бөгөөд 40 гаруй жил нөхөрлөсөн нэрт орчуулагч, Горькийн нэрэмжит утга зохиолын хошой шагналт Тхуу Тоан хэмээх 70 их гарсан буянтан хамгийн их хувь нэмэр оруулсныг хэлэхгүй өнгөрч боломгүй.

1950-иад оны эхэн үеэс Вьетнамын уран зохиол монгол хэлнээ орчуулагдаж эхэлсэн байх бөгөөд манай нэрт дуун хөрвүүлэгч Б.Ренчин Х.Пэрлий, Ц.Намсрай нар энэ хүндтэй үйлсийг түүчээлж эхлүүлсэн байдаг.

Вьетнамын уран зохиолоос монголд хамгийн их орчуулагдсан үе бол вьетнамын дайны жилүүд байдаг. Учир нь тэр үед вьетнам орон дэлхий нийтийн анхаарлыг татаж тэднийг танин мэдэх гэсэн эрмэлзлэл их байсан билээ. Өнгөрсөн зууны 60, 70-аад онд Вьетнамын нэрт яруу найрагч То Нуу, Che Lan Vien, Huy Can, Xuan Dieu, Giang Nam, хүүрнэл зохиолын нэрт төлөөлөгч Nguyen Cong Hoan, Nguyen Dinh Thi, Anh Duc, Ma Van Khang, Nguyen Duc Thuan..гэх мэт олон зохиолчдын бүтээл монгол хэлнээ орчуулагдсан байдаг юм.

1957 оноос хоёр улсын боловсролын салбарын харилцаа эхэлж анхны оюутнуудаа харилцан илгээжээ. Хоёр улсын соёлын хэлэлцээрийн хүрээнд 1963 оноос Вьетнам улсаас жил бүр 2 оюутан, 1975-1985 онд жил бүр 5 оюутан Монголын Их Дээд сургуульд ирж суралцжээ. Эдүгээ манай улсын Их дээд сургуулийг Вьетнамын 150 орчим иргэн төгсч, Вьетнамын Их Дээд сургуульд манай 30 гаруй иргэн дээд боловсрол эзэмшиж улс эх орондоо нэр төртэй ажил алба эрхэлж байна.

Шинжлэх ухаан, техникийн талаар хамтран ажиллах Засгийн газар хоорондын анхны хэлэлцээр 1963 онд байгуулагдаж, шинжлэх ухаан техникийн салбар дахь ололт туршлагаа солилцох, үндэсний боловсон хүчин бэлтгэх, мэргэжилтэн солилцох зэрэг ажлыг тусгай төлөвлөгөөний дагуу хэрэгжүүлж эхэлсэн байна.

70-аад оны дундуур Энэтхэг-Хятадын хойгт дайны гал зогсч олон жилийн дайнд нэрвэгдсэн Вьетнам орон нэгдэж Зүүн Өмнөд Азид БНСВУ хэмээх нэгдсэн томоохон улс бий болсон билээ. Энэ шинэ нөхцөл байдалтай уялдуулан хэд хэдэн гол Гэрээ, хэлэлцээрийг шинчилсэний дотор 1979 онд Найрамдал хамтын ажиллагааны Гэрээг шинчилэн баталсанаас гадна мөн онд Эдийн засаг, шинжлэх ухаан техникийн талаар хамтран ажиллах Засгийн газар хоорондын Комисс байгуулагдаж хоёр орны эдийн засаг, соёл, шинжлэх ухаан техникийн хамтын ажиллагааны

НИЙТЛЭЛЧИЙН БУЛАН

чиглэл зорилгыг жил жилээр тодорхойлж, төлөвлөх болсон нь хоёр орны хамтын ажиллагаанд чухал түлхэц болсон юм.

80-аад онд соёл боловсрол, шинжлэх ухаан, эрүүлийг хамгаалах зэрэг салбарын хамтын ажиллагаа урьд урьдахаас илүү өргөн цар хүрээтэй болох хандлагатай болж байтал Хятад, Вьетнамын харилцаа эрс муудаж зам харилцаанд хүндрэл гарч эхэлсэн нь зарим талаар саад болсон бөгөөд удалгүй хүйтэн дайны үе төгсгөл болж 90-ээд оны эдийн засаг нийгмийн өөрчлөлт шинчлэлтэй золгосон билээ.

Энэ үеэс хоёр орны харилцаа эдийн засаг нийгмийн шинэ нөхцөлд цоо шинэ зарчимд тулгуурлан хөгжих болов.

2000 оны IV сард Монгол улс, БНСВУ хоорондын Найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааны тухай шинчилсэн Гэрээнд хоёр тал гарын үсэг зурсан нь хоёр орны ард түмний найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааг шинэ зуунд улам гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэх эрхзүйн суурь үндсийг тавьж өгсөн бөгөөд нийгмийн амьдралын бүх салбарт ялангуяа соёл хүмүүнлигийн хамтын ажиллагаа өргөжин тэлхэд томоохон түлхэц болсон юм. Тус Гэрээний үзэл санааны дагуу 2001 онд Соёлын салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр байгуулав.

Эдүгээ соёл урлагийн салбар дахь харилцаа хүйтэн дайны үеийнхээс өвөрмөц онцлогтой хөгжиж байна. Үүнд хүйтэн дайны үед улс төр, үзэл суртлын нөлөөгөөр уг салбарын хамтын ажиллагаанд багагүй хүч анхаарал тавьж, төлөвлөгөөт буюу түгээлтийн эдийн засгийн зарчмаар тус салбар төсөв мөнгөний зовлон харьцангуй бага амсч байсан бол хоёр улс зах зээлийн эдийн засагт шилжмэгц байдал өөрөөр эргэж соёл удлагийн салбарт хувийн хэвшил зонхилж гадаад хамтын ажиллагаанд улс төр гэхээсээ илүү зах зээл, ашиг орлогын эрх ашигт хөтлөгдөх боллоо. Нөгөөтэйгүүр Засгийн газрын харьяанд үлдсэн Их урлаг төсөв санхүүгийн гачаалд орсоноос тэр болгон гадаад харилцаагаа өргөжүүлж дээр үеийнх шигээ томоохон бүрэлдэхүүнтэй аялан тоглолт хийсэнгүй өнөөдөртэй золгожээ. Энэ байдал манай хоёр оронд хоёуланд нь ижил тохиолдсон юм.

Өнгөрсөн жилүүдэд хоёр орны үндэсний дуу бүжгийн зарим хамтлаг харилцан зочилж тоглосон ганц нэгхэн тохиолдол байгаа бөгөөд тэр нь улсын төсвөөс гадуур зохион байгуулагджээ. Мөн циркийн болон дуу бүжгийн зарим жүжигчид олон улсын хамтарсан тоглолтонд оролцох хэлбэрээр хэд гурван удаа харилцан зочилжээ.

Харин сүүлийн үед хоёр талд зохиогдож байгаа олон улсын чанартай урлагийн тоглолт, уралдаан тэмцээнд оролцох нь жилээс жилд нэмгэдэх хандлагатай байгааг дурдах нь зүйтэй. Хоёр улсын эдийн засгийн боломж нэмэгдэхийн хирээр соёл урлагийн хамтын ажиллагаа өргөжин хөгжих нь дамжиггүй билээ.

Хүмүүнлэгийн салбарын хамтын ажиллагаанд ажиглагдсан нэг онцлог бий. Энэ нь хүйтэн дайны үед бид Вьетнамын ард түмэнд тусалж байсан бол 90-ээд оноос Вьетнам улс манайд тусалж эхлэсэн байдаг. Тухайлбал 1993-1994 онд манай улсад хүнсний бараа бүтээгдэхүүн картын системд ороод байсан хүндхэн үед хүнсний хангамжийг нэмэгдүүлэхэд зориулж 225 000 ам.долларын буцалтгүй тусламж, 2002 онд Монголд нүүрлэсэн зудын хохиролыг арилгахад зориулж 2000 тонн цагаан будааг төмөр замын тээврийн зардлын хамт, 2004 онд Засгийн газрын хэрэгцээнд зориулж өндөр хүчин чадалтай 300 ширхэг иж бүрэн компьютер бэлэглэсэн байна.

Болвсролын салбарт оюутан солилцох, аспирантурт суралцах ажил өргөжиж байна. Урьд нь манай ЗГ-ын зардлаар Вьетнамын олон арван боловсон хүчнийг бэлтгэж байсан бол 2004 оноос Вьетнамын ЗГ-ын зардлаар манай олон арван оюутан Вьетнамын их дээд сургуулиудад төрөл бүрийн мэргэжлээр суралцаж байна.

2004 онд Шинжлэх ухаан, технологийн салбарт хамтран ажиллах тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр, 2012 онд Нийгмийн Шинжлэх Ухааны Академуудын хооронд хамтын ажиллагааны хэлэлцээр тус тус байгуулагдсан нь хоёр улс тухайн салбарын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх эрмэлзлэлтэй байгааг илтгэж байна. Үүний дагуу шинжлэх ухааны салбарын хамтын ажиллагаа өргөжих хандлагатай байгаагийн тод жишээ нь ШУА, Их Дээд сургуулиудын удирдлага харилцан айлчилж хамтын ажиллагааны зорилго, чиглэлүүдээ тодорхойлж, эрдэм шинжилгээний хурал хэлэлцүүлэгт хамтран оролцож, хамтын бүтээл туурвил эхлүүлж байгаа явдал юм.

НИЙТЛЭЛЧИЙН БУЛАН

Хоёр улсын аялал жуулчлалын салбарын хамтын ажиллагааны хувьд бид уламжлал багатай. Хэдийгээр 2000-аад онд аялал жуулчлалын хамтын ажиллагааны тухай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр байгуулсан ч гэсэн төдийлөн хөгжөөгүй байна. Харин сүүлийн жилүүдэд Монгол улсаас Вьетнамд аялагчдын тоо жилээс жилд нэмэгдэж байна. Харин монголд ирэх вьетнам жуулчдын тоо төдийлөн өсөхгүй байна. Үүнд Монголын талын дэд бүтэц хүндрэлтэй, үйлчилгээний үнэ тариф хэт өндөр гэх мэт байдал саад болж байгааг анхаарах.

Гурав. Хамтын аажиллагааг цаашид хөгжүүлэх нөөц боломж

Монгол, Вьетнам хоёр ард түмэн соёлын хувьд өн эртний уламжлалт харилцаатай.

Өнгөрсөн зууны 60, 70-аад онд хоёр улсын соёлын харилцаа идэвхитэй байсан нь тухайн үеийн улс төр, үзэл суртлын болон олон улсын байдалтай зарим талаар холбоотой байв.

90-ээд онд хоёр улс зах зээлийн эдийн засагт шилжсэнээр соёлын хамтын ажиллагаа шинэ нөхцөлд шинэ бодлого зарчимд тулгуурлан хөгжих болов.

Эхний жилүүдэд хоёр улс эдийн засгийн хүндрэл адилхан туулсан учир соёлын харилцаа мэдэгдэхүйц хумигдсан боловч 2000-аад оноос дахин сэргэж өргөжих хандлагатай боллоо.

Гэвч хоёр талын соёлын салбар дахь харилцаа төдийлөн сайн хөгжихгүй байна. /Уг нь хоёр улсын эдийн засгийн харилцаа хязгаарлагдмал байгаа өнөөгийн нөхцөлд соёлын салбар дахь харилцааг хөгжүүлэх боломж нь илүү бөгөөд худалдаа, хөрөнгө оруулалт гэх мэт бусад харилцаа хөгжихөд түлхэц болж өгөх ач холбогдолтой/. Үүний гол шалтгаан нь: 1/ Манай хоёр улсын байршил алслагдсан, 2/ Хөрөнгө мөнгөний боломж хязгаарлагдмал, 3/ Бие биенийхээ сонирхолыг татахуйц хөгжлийн түвшинд хүрч чадаагүй, 4/ Бие биенийхээ соёлын зарим ололт амжилтыг тэр болгон харилцан таниулж чадаагүй буюу энэ талын мэдлэг мэдээллээр хомс гэх мэт.

Хоёр талын соёлын салбар дахь хамтын ажиллагааг цаашид өргөжүүлэх боломж нөөц багагүй бий. Тухайлбал 1/ бидний уламжлалт сэтгэлгээ, зан заншил, соёл урлаг олон талаар адил төстэй. 2/ Монгол улсын соёл урлагийн бүх салбар сүүлийн жилүүдэд нэн бахархалтай цэцэглэн хөгжиж байгаа. Мөн Вьетнамын уламжлалт соёл, эртний болон орчин үеийн уран зураг, утга зохиол ч бас гайхамшигтай билээ. 3/ Манай хоёр улсын аль аль нь урлаг соёлын салбар дахь гадаад харилцааг улс орны гадаад сурталчилгааны чухал хэсэг хэмээн үзэж буй. 4/ Шинжлэх ухаан, технологийн хамтын ажиллагааны үр өгөөж нэн их гэдэг нь хэн бүхэнд тодорхой. Вьетнам улс мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг хөгжүүлэх бодлоготой бөгөөд байгалын шинжлэх ухааны хувьд өндөр технологи, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологи хөгжүүлэх суурь хөрсийг багтай тавьж ХАА, үйлдвэрлэлийн бүхий л салбарт биотехнологийн сүүлийн үеийн ололтыг ашиглах чиглэлд тууштай орж байгаа орон. Иймд энэ салбарын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх шаардлага бий. 5/ Нийгмийн шинжлэх ухааны хувьд Монгол, Вьетнам хоёр улс нь том гүрнүүдтэй хиллэдэг учир улс төр, эдийн засгийн аюулгүй байдал, бүс нутгийн интеграци, геополитик гэх мэт олон асуудлаар нийтлэг сонирхолтой төдийгүй түүхэн эртний харилцаатай тул бид цаашдаа энэ салбарын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхэд бодит боломж бий. 6/ Боловсролын салбарын хамтын ажиллагаанд одоогоор хоёр ЗГ багагүй анхаарч, оюутан солилцоо өргөжиж байгаа бөгөөд цаашид түүнийг улам ахиулгах гол нөхцөл нь хоёр талын дээд боловсролын салбарын хөгжиийг өндөр дээд түвшинд гаргах явдал гэж ойлгож байна.

Ашигласан эх сурвалж

1. Д.В.Деопик. Центральноазиатские связи раннегосударственных объединений в верховьях Сицзяна, Янцзы и Красной реки в позднем бронзовом-раннем железном веке. (Вьетнам судлалын Олон улсын III Их хуралд тавьсан илтгэл) Ханой, 2008, Стр. 9
2. Монгол, Вьетнамын харилцаа. УБ. 2005, 90-р тал.
3. Ngo Si Lien.Dai Viet su ky toan thu.Tap II, (Их Вьет гүрний түүхийн тэмдэглэлийн бүрэн дэвтэр. II) Ha Noi, 1967, tr.73-74

4. Ngo Si Lien.Dai Viet su ky toan thu.Tap II, (Их Вьет гүрний түүхийн тэмдэглэлийн бүрэн дэвтэр.II) Ha Noi,1967, tr.99
5. Мөн тэнд. 37-р тал.
6. Мөн тэнд, 148-р тал. Юан улсын үед ордоны дуу бүжиг улам хөгжсөний нэг төрөл нь ордны аялгуут жүжиг байлаа. Энэ тухай өрнө дорнын эрдэмтдийн судалсан зүйл нэн их билээ. Монголын сурвалжит хаад ноёд Хятадын уламжлалт дуулалт жүжгийг сайшаан соёрхож хөгжүүлэхдээ Монголын ноёрхлын үеийн нийгэм улс төр, ахуй соёлын онцлогт тохируулан Монголын баатарлаг сүрлэг эрэмгий дуу бүжиг жүжгийн нөлөөг тусган хөгжлийн цоо шинэ шатанд гаргасан ажээ. Юан улсын үеийн дуулалт жүжиг бол тэр үеийн утга зохиолын хөгжлийн илэрхийлэл төдийгүй урлагийн олон хэлбэрийг нэгтгэн багтаасан цогцолбор урлаг болон хөгжсөн юм.
7. Le Trac. Annam Chi luoc, Quyen muoi bay. (Ан Нам улсын товч түүх, Хоёр дугаар дэвтэр). Ha Noi, 2009. Tr.72-88
8. 2004 онд Вьетнам уран зохиол орчуулагчдын Олон улсын хуралд очсон төлөөлөгчдийг нэгэн үдэш Утга зохиолын эртний суврагад буюу храмд зохион байгуулсан нэгэн арга хэмжээнд очиход бүх зочдын замын хоёр талаар галын бамбар асаасан байж билээ. Хожим Хо Ши Мин хотын Ерөнхийлөгчийн ордон музей дахь гадаадын элч нар жуух бичгээ барих ёслолын өрөөнд мөн л элчийн орох замын хоёр талаар гал асаадаг гоёмсог өндөр алтан тавиур эгнүүлсэн байхыг харсан билээ.
9. Le Trac. Annam Chi luoc, Quyen muoi bay. (Ан Нам улсын товч түүх, Арван долоо дугаар дэвтэр). Ha Noi, 2009. Tr.19-20